

Avrupa - Komünizmi ve Devlet

Özetleyen ve Çeviren EMİNE UŞAKLIGİL

GİRİŞ

Sık sık kullandığım Avrupa-komünizmi tanımının bilimsel bir dayanağı olmayabilir. Komünistler tarafından ortaya atılmayan, ancak kamuoyunca benimsenen bu tanım Komünist hareketin bir akımı ile özdeşleşmiş oldu. Öğeleri henüz tümüyle açıklığa kavuşmamış bu eğilim, teorik bir yapıcılıktan çok, politik çizgiyi ciddi bir özdeştiriye tabi tutuyor. Böylece, pratiğin teorisinin önünde gittiğini bir kez daha görüyoruz.

Devrimci ilerici harekette Avrupa-komünizmi adı altında tanımlanan bu eğilim, Avrupa'nın gerçeklerini kavrama ve bunlara uyma isteğinden doğdu. Dünya Komünist ve işçi hareketinde gözlenen çelişkiler, bu sürecin ürünü.

Avrupa-komünizmi tanımının bir örgüte te kabül etmediğini, ortak bir programa da dayanmadığını belirtmek gerekir. «Üçüncü bir yol» olmadığı gibi, sosyal-demokrat da değil.

Batı Avrupa kapitalist ülkelerindeki gelişme sürecinin, Lenin'in 1917-1918'deki devletle ilgili tezleri ile bizim devletle ilgili görüşlerimiz arasında farklılıkların meydana gelmesine yol açtığını da belirtmek gerekiyor.

I. DEVLET VE TOPLUM

Devlet ve İktidar Sorunu Her Devrimin Sorunudur

Gelişmiş kapitalist ülkelerin ekonomik, toplumsal ve politik bağlamı içinde, İspanya Komünist Partisinde —ve İtalyan, Japon, Fransız, İngiliz gibi başka Komünist Partilerin de— devlet, demokrasi ve sosyalizme ilişkin özgül

bir görüş geliştirdi. Örnek olmak iddiasını taşımayan bu görüş, uluslararası işçi ve Komünist hareketlerine bir yenileme çizgisini getirme çabasında.

Bu yenilenme arayışı, değişik saflardan, oportünist ve revizyonist olmakla suçlanıyor. Amacımız demokratik politik özgürlükleri koruyan ve genişleten bir sosyalizm kurmak. Bu amacın gerçekleşebilmesi için, proletarya diktatörlüğü ve benzer formüllerden vazgeçmek, ya da demokrasiye saygımızı ilân etmek elbette ki yetersiz. Çağdaş gelişmiş kapitalist toplumun ve özellikle çağdaş devletin genel bir analizini yapmak gerekli.

Eğer sosyalist toplumun inşasına devlet aygıtını alet etmek istiyorsak, kapitalist devlet aygıtının egemen sınıfın aracı olduğunu gözönünde tutarak, bu aygıtın demokratikleştirilme imkânını kavramsal düzeyde geliştirmemiz gerekiyor. Bunu başaramadığımız takdirde, çıkarıcı taktiklilikle suçlanır, ya da sosyal-demokrasi ile özdeşleştiriliriz.

Devlet aygıtını dönüştürmeden, her sosyalist dönüşümün zayıf kalması ve geri çevrilebilmesi sözkonusu. Burada, doğal karşılanacak seçim yoluyla bir geriye dönüşü değil, sözde yasallığı korumakla görevli kişilerin gerçekleştirecekleri silahlı bir darbeyi kastediyorum (Şili örneği hatırlardadır).

Karakteristikleri ülkeye göre değişse de, bir gerçeklik olan kapitalist devleti dönüştürmek her devrimin sorunudur.

Öte yandan, demokrasi ve sosyalizm arasındaki ilişkiyi de dikkatle incelemek gerekiyor. Bu arada, sosyalizm kavramını gözden geçirmeliyiz. Günümüzde şu ya da bu şekilde sosyalizme doğru yol almış farklı toplumları incelemek imkânına sahibiz. Onlara mit

gibi bakmaktansa, büyüklerimizin elinde olmayan bu imkândan faydalanarak, utopyacı kehanetlere düşmeden, sosyalizme doğru farklı yollar hakkında daha geniş bir bakış açısı edinebiliriz. Bunların karşılaştıkları engelleri, tuzakları ve hattâ belirli koşullar altındaki sınırlılıklarını da görebilmeliyiz.

İspanya'daki tutucu güçler, karşılarında zaman aşımına uğramış tutumlara katı bir biçimde sadık kalan, dogmatik, sektör bir Komünist Partisini bulmayı tercih ederlerdi. Böyle bir parti kolayca yaralanabilir, tecrit olmaya yatkındır ve dolayısıyla politik süreçte yerini alarak büyük devrimci bir güç olarak ortaya çıkamaz. Böylece ülkenin hayatında işçi sınıfının hegemonyası kurulamaz. Tutuculara bu keyfi vermek niyetinde değiliz.

Toplum ve Çağdaş Devlet Arasındaki Çatışma

Günümüzde Devlet her alanda yönetici Devlet görünümünde. Artık tüm burjuvazinin çıkarlarına hizmet etmeyen bu yönetici Devlet, salt büyük tekeli grupları denetleyen burjuvazinin çıkarlarına hizmet ediyor. Ekonomik gücü önemli olmakla birlikte, bir azınlıktan ibaret olan bu gruplara hizmetinden ötürü, böyle bir Devlet, sadece ileri proletaryanın değil, aynı zamanda en geniş sınıf ve tabakaların, yani toplumun en geniş bölümüyle doğrudan çatışmaya giriyor.

II. DEVLETİN İDEOLOJİK AYGITLARI

Gelişmiş kapitalist ülkelerde, günümüz devrimlerinin stratejisi devletin aygıtlarını egemen sınıflara karşı çevirmeye, bunları dönüştürmeye ve tekeli kapitalizmin devlet gücüne karşı en azından kısmen kullanmaya yönelmelidir.

Gelişme süreçleri engellenmeksizin, kapitalist devletin ideolojik aygıtlarının (kilise, eğitim sistemi, aile...) egemen sınıflara karşı çevrilmesi, çağdaş devrimci strateji için hayati önem taşır.

1968 öğrenci olaylarından sonra, günümüzün kapitalist toplumundaki kültür güçleri arasında durumlarının özde işçi sınıfına benzer olduğu bilinci yayılmaya başladı.

Bir yandan eyleme hazır olabilecek genç kitleler barındıran öte yandan toplumun ide-

olojik aygıtlarının kadrolarını yetiştiren üniversitelerde, devrimci politik güçler faaliyetlerini yoğunlaştırmalıdır. İdeolojik aygıtların egemen sınıflara karşı çevrilebilmesi için, Marksist ve ileri fikirlerin öğrenimini yaygınlaştırmakta en etkin araçlar üniversiteler.

Bugün Batı Avrupa'da ABD emperyalizmi ve egemen toplumsal güçler, bir yandan demokrasi ile kapitalizmi, öte yandan sosyalizm ile Sovyet hegemonyasını özdeşleştirmeye özen gösteriyor.

Avrupa-komünizmi adı ile tanımlanan akım, bu çıkmazı aşmalı ve demokrasi ile sosyalizm sorununu uygun tarihî düzeye çıkartmalıdır. Bir yandan demokrasi ve kapitalizmin farklı özden oldukları, demokrasinin savunmasının ve geliştirilmesinin kapitalizmin yokoluşunu gerektirdiğini; günümüzün tarihî koşulları altında kapitalizmin demokrasiyi yoketme eğiliminde olduğunu ispat etmeli. Bundandır ki sosyalist bir rejimle demokrasi yeni bir boyuta ulaştırılmalı.

Öte yandan Avrupa-komünizmi, Batı Avrupa ülkelerinde sosyalist güçlerin zaferinin, Sovyet Devletin gücünü hiçbir şekilde artırmayacağı gibi, tek partili Sovyet modelinin yaygınlaşmasına da yol açmayacağını ispatlamalı. Varolan sosyalizm biçimleri üzerinde olumlu bir etkisi olacak bağımsız ve daha gelişmiş bir sosyalist deney geliştirmeli.

Demokrasi ve sosyalizm için verilecek bu büyük mücadele, bugün Avrupa'da egemen kapitalizmin politik ilişkiler sisteminin dağılmasına ve toplumsal değişmeye elverişli bir yeni güçler kümelenmesine yol açmalı.

Bu bakımdan, bir yandan Komünist Partilerinin Sovyet devleti ve öbür sosyalist devletler karşısında bağımsız olmaları, öte yandan demokratik yolun teori ve pratikte şüpheye yol açmayacak bir şekilde tanımlanması büyük önem taşıyor.

İşçi sınıfının kaderini tekeli olmayan en geniş toplumsal sınıfların kaderine de bağlamak gerekli.

Politik, toplumsal ve kültürel mücadeleden söz ederken, en geniş kitlelerin kendi özgüt çıkarları doğrultusunda verdikleri doğrudan mücadelenin ve toplumsal kararlarda gerçek katılmalarının kendilerini savunabilmeleri açısından taşıdığı değeri gözönünde tutuyoruz.

Birikim 40 - 41/32

Ekonomik, kültürel, toplumsal ve başka istekleri, toplumun sürekli demokratikleşmesi isteğiyle birleştirilmeli, böylece sosyalizm ile daha çok demokrasi için verilecek mücadele arasında sağlam bir bağlantı kurulmalı.

Kitle Haberleşme Araçları

Çağımızda kapitalist ülkelerde kitle haberleşme araçları halk için en tehlikeli uyuturucuyu oluşturuyorlar.

Politik iktidar değişmediği sürece, kitle haberleşme araçlarının kullanımında radikal bir değişiklik düşünülemez. Radyo ve televizyon gibi haberleşme araçlarının demokratik denetimi yoluyla, bunlar salt iktidarın anlatım aracı olmaktan çıkar ve toplumun başka güçlerine açık olurlar. Tüm politik ve toplumsal güçlere kendi yayın organlarına sahip olabile imkânını sağlayarak, gerçek basın özgürlüğü gerçekleştirilmeli. Bu aşamalar, değişimden yana güçlerin toplumun ideolojik aygıtları içinde mücadele edebilmelerini sağlayacak nitelikte.

Bu bakımdan devrimci ve ilerici güçlerin hegemonyalarını kültür alanında geliştirmek amacıyla eyleme geçmeleri zorunludur. Bunun önkoşulu da gerçek kültür özgürlüğü için mücadele etmeleridir. Gelişen bir kültür yasaqları birlikte varolamaz.

İdeolojik Aygıtların Denetimi İçin Mücadele

Devrimci fikirlerin devletin ideolojik aygıtları içinde egemenlik kazanması, bu aygıtların denetiminin tek bir partiye devredilmesi anlamına gelmez. Zaman içinde demokrasi ile tamamen özdeşleşecek tüm devrimci ve ileri güçlerin denetimi sözkonusu. Yeni tarihî blok düşüncesi, Gramsci'nin getirdiği organik aydın kavramını geliştirerek, işçi ve kültür güçlerinin ittifak stratejisinin işçi sınıfına tanıdığı imkânları vurgulamakta.

Sosyalist güçlerin günümüzde iktidar için verdikleri mücadele çerçevesindeki ana tarihî görevlerinden biri, ideoloji silahını —yani ideolojik aygıtları— egemen sınıflara karşı çevirmektir.

Sosyalizme Gebe Gelişmiş Kapitalizm

İktidarı ele geçirmenin temsil ettiği niteliksel değişimi bir saplantı haline getirmiş olan biz Komünistler sistemin geçirdiği ve yapısını dönüştürmeye başlamış olan aşamalı değişiklikleri bazen önemsemeyiz olduk. (Önemsemeyemedik)

Devletin Baskı Aygıtları

İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları adlı eserinde, Althusser'in bu yargısına katılıyorum:

«Bildığımız kadarıyla, hiçbir sınıf Devlet İdeolojik Aygıtları içinde ve üstünde hegemonyasını uygulamadan Devlet iktidarını sürrekli olarak elinde tutamaz».

Devlet ve iktidar sorununa getirilecek çözüm biçimine ilişkin doğru bir yaklaşım geliştirebilmemiz için, şu soruyu ortaya koymak gerek: Gelişmiş kapitalist ülkelerde devlet baskı aygıtlarının şiddet yolu ile yokedilmelerinin, sosyalist devrimin ilk adımı olması gerçekçi mi?

Gelişmiş kapitalist ülkelerde, sosyalizme doğru giden yolların somut gerçekliği gözönünde tutulmalı. Bu yollarla, demokratik kitle eylemi ve demokratik temsilci kurumların eylemi birleştirilmeli. Böylece bugün kapitalizme hizmet eden temsilci demokratik aygıtlar, sosyalizmin hizmetine dönüştürülmüş olur.

Bu bakımdan, sorunun salt iktidarı ele geçirmek değil de Devlet aygıtını dönüştürmek olduğu anlaşılıyor.

Sosyalist güçlerin hükümete henüz girmediği toplumda bile, Devlet aygıtının demokratikleşmesi için yürütülecek enerjik ve akıllı bir eylem, devlet aygıtının dönüştürülmesini sağlar. Başlangıç noktasındaki amaç burjuva ideolojinin ideolojik aygıtlar üzerindeki etkinliğinin azaltılmasıdır.

Güvenlik kuvvetleri ve polis, toplumu karşı-toplumsal öğelerden korumak için varolmalı. Otorite kendini toplum-üstü saymamalı.

Politik ve ideolojik araçlarla mücadele ederek, kamu düzeninin yeni bir kavramı geliştirilmeli. Kamu düzeninin bu yeni ve daha uygar kavramı, salt ayrıcalıklı bir azınlığın çıkarlarını savunma fikrine değil, tüm halkın

Birikim 40 - 41/33

çıkarlarını savunma fikrine dayandırılmalı.

Devleti dönüştürmeden, toplumu dönüştürmek imkânsızdır. Dolayısıyla Devletin temel aygıtlarından olan orduyu da dönüştürmek gerekir. Burada, ordunun geleneksel yönünden saptırılarak politikleştirilmesi ya da askerî komplolar gerçekleştirilmesi söz konusu değil. Bu geçiş döneminde amaç, oligarşi + askerî kuvvetler = tutuculuk ve gericilik denkleminin tarihe karışması ve askerî ve sivil toplumların özdeşleşmesidir.

Toplumsal içeriği ne olursa olsun, Devlet varolduğu sürece ordunun, şu ya da bu yapı ile, vazgeçilmez bir aygıt olduğu nesnel bir olgudur. Sadece toplum dünya çapında Komünist bir yapıya ulaştığında ve devletler yok olunca, orduların yokolacağı düşünülebilir. Başka bir deyişle, ordunun varoluşunu toplumsal bir gerek olarak kabul ediyoruz. Bununla birlikte şu temel ilke belirtilmeli: Ordu ulusal egemenliği ve bağımsızlığı koruyan aygıt olup, tekelci oligarşinin öbür sınıf ve tabakalar üstündeki baskısını sağlayan öge olmamalı. Ordu kapitalist politik ve toplumsal **statu quo**'nun dokunmazlığını sağlamamalı, ihtiyat bir polis kuvveti olmamalı.

Ordu ve polisle ilgili demokratik bir politikanın yanı sıra, kamu yönetiminin demokratik dönüşümü ve demokratikleşmesi sorunu da ele alınmalı.

Devlet aygıtının halka yakınlaştırılması için, bu aygıtın ademimerkezleştirilmesi, bölgesel iktidar aygıtlarının kurulması gerekiyor. Her düzeyde yaşayan bir demokrasiyi yaşatmak söz konusu. Etkili iktidarın halkın iktidar organları düzeyinde varolduğu bir demokrasi sayesinde, bu iktidarın dirliği, merkezde yerleşecek bir iktidarın kendisini yok edebilmesini engeller.

IV. DEMOKRATİK SOSYALİZM MODELİ

Sosyalizme giden demokratik yol, kamu ve özel mülkiyet biçimlerinin uzun bir dönem için birlikte varolmalarını varsayar.

Bununla birlikte, ana hedef ulusal, bölgesel ve yerel otoriteler düzeyinde ekonominin hayatî manivelalarını toplumsallaştırmak ve böylece emek ve kültür güçlerinin oluşturduğu tarihî blokun hegemonyasını geçiş döneminde sağlamaktır.

Bu manivelaların toplumsallaştırılması, ekonominin ulusal çapta demokratik planlanmasının temelini oluşturmalı. Kamu ve özel kesimleri bütünlenmeli ve halkın gerçek ihtiyaçlarına cevap veren ve hayat düzenini yükselten bir ekonomik model geliştirilmeli.

Gelişmiş ülkelerde sosyalizm yoluna ilişkin yeni fikirlerin gelişmesiyle, Komünist Partinin rolü ve görevi hakkında bazı farklılıklar varolabildi. Yaratıcı Marksist bir tutum temsil ettiği kadar, öncü bir parti olmaya da devam eder Komünist Partisi. Bununla birlikte, kendisini işçi sınıfının, emekçilerin ve kültür güçlerinin tek temsilcisi olarak görmek. Sosyalist eğilimleri olan başka partilerin işçi sınıfının bazı özgül kesimlerini temsil edebileceklerini hem teoride hem pratikte kabul eden Komünist Partisi, farklı politikalar arasındaki rekabeti uyarıcı bulur ve doğal karşılar. Marksizm evrensel kültürel mirasın bir parçası olduğundan, Marksist yöntem tekelimizde değildir. Öncü rolü bir tanıma ya da programa bağlı bir ayrıcalık olmadığı gibi, tanrısal bir görev de değildir. Öncü rolünü sürekli hakketmemiz gerekiyor.

Partinin amacı Devlet ve toplumda egemen güç olmak ya da ideolojisini zorla kabul ettirmek değil. Partinin görevi emek ve kültür güçlerinin politik ve toplumsal hegemonya kazanmalarına katkıda bulunmaktır.

Avrupa-Komünizmi ve Sosyal Demokrasi

Tanımlamaya çalıştığım Komünist akım herhangi bir gelişmiş kapitalist ülke için geçerli olmakla birlikte, Avrupa'nın çerçevesindeki bütün ülkelerde sosyalist güçler belirli ortak bir stratejiden uzaklaşamazlar. Bu akımın gelişebilmesi ve başarıya ulaşabilmesi için Avrupa çapında düzenlenen bir eylem gerekiyor. Birleşik Avrupa'nın yolu buradan geçer.

Avrupa-komünizmi kapitalist toplumu yönetmeyi değil, dönüştürmeyi amaçladığından, ideolojik düzeyde, sosyal-demokrasiyle karıştırılmaz. Bununla birlikte, Avrupa-komünizminin stratejisi, sosyalist ve sosyal-demokrat partilerle, ilerici Hıristiyan güçler ve demokratik gruplarla bir yakınsama (convergence) oluşturmayı amaçlıyor.

Birikim 40 - 41/34

Emperyalizmin, emek ve kültür güçlerinin demokratik iktidarının istikrarını bozmaya çalışacağı gözönünde tutulursa, Avrupa'nun geniş platformda dayanışması ve ortak bir stratejisi gerekeceği anlaşılıyor.

V. AVRUPA-KOMÜNİZMİNİN TARİHİ KÖKENLERİ

Avrupa-komünizmi akımı içinde bulunan partiler sosyalizme demokratik yolla ilerlemenin gereği konusunda aynı görüşler. Çok-partili sisteme, parlamentolara ve temsilci kurumlarına, genel oy hakkı yoluyla halkın egemenliğinin düzenli aralıklarla kullanılmasına, Devletten ve partilerden bağımsız olan sendikalara, muhalefetin özgürce hareketine, insan haklarına, din özgürlüğüne, kültür, bilim ve sanat alanlarında yaratıcılığın serbest olmasına ve toplumsal eylemin her düzeyinde ve her kesiminde halkın katılmasının en geniş biçimde gerçekleştirilmesine saygı gösterir bu partiler.

Bunların yanı sıra, enternasyonalist olmaktan vazgeçmeksizin, bu partiler şu ya da bu biçimde herhangi bir uluslararası merkeze ve sosyalist devletlere karşı bağımsızlıklarını korurlar. Bu partiler, işbirliği ve barış içinde birlikte olmak amacı ile, askerî bloklar politikasının yokolması, her ülkede bulunan üslerin kaldırılması, nükleer silahların yasaklanması ve silahsızlanma için çalışırlar. Başka ülkelerin içişlerine müdahale edilmesine karşı çıkarlar, tüm halkların kendi kaderlerini belirleme hakkını desteklerler.

Farklı süreçlerde olsa da, bu Komünist Partiler ötekilere kıyasla farklı ideolojik ve politik bir yapı geliştirdiler. Bu farklılığın tarihî kökenini saptamak önem taşıyor.

1956'da İtalyanlar ve özellikle Palmiro Togliatti, 20. Kongrede Kruşçev tarafından kınanan fenomenin ve Macaristan olayları gibi olayların nedenlerine derin bir analiz getirdiler. Sorunun politik sisteme dayandığını söyleyen Togliatti, kilit noktasına değinmiş bulundu. Bu sistemin eleştirel bir analizinin geliştirilmemesine karşın, o andan itibaren sosyalizme giden İtalyan yolu belirlenmeye başladı.

Kominform'un 1948'de Yugoslavya'yı afa-roz etmesini Komünist Partilerinin ko-

yun sürüsü gibi desteklemeleri affedilmez bir yanlıştır. Yugoslavya deneyi çerçevesinde geliştirilen işçilerin özyönetim uygulaması, ilk aşamada, Kominform'a üye sosyalist ülkelerin Yugoslavya'ya karşı açtıkları ekonomik ve siyasî mücadeleye karşın, Yugoslav sosyalizminin savunmasını ve inşasını tüm halka mal etme ihtiyacına tekabül eden savunucu ideolojik bir bulguydu. Ancak, özyönetim, içerdiği gelişme imkânlarının meydana çıkmasıyla, sosyalizmin ekonomik ve politik demokrasinin önemli bir parçası oldu. Her sosyalist devrimci deney için, özyönetim merkezci bürokrasiye karşı öz savunma imkânını getiren etkin bir araçtır.

İspanyol Komünist Partisi için, 1968'de Çekoslovakya'nın istilası dönüşüm noktasını oluşturdu. Bu biçimdeki enternasyonalizmi bundan böyle kabul etmemiz mümkün değildi. Gerçek ve anlamlı bir enternasyonalizmin temellerini atma zamanının artık geldiğini anladık.

Formel (yasal) özgürlükleri küçümseme eğilimini terketmeyi bildik. Emperyalizmin işlediği dehşet verici suçlar, demokrasinin ve özgürlüklerin ne kadar değerli olduğunu kavramamıza yol açtı. Bununla birlikte, sosyalist oluşumdaki toplumlarda demokrasinin zayıflığını görmeyi öğrendik. Demokrasinin özünün saptırılmasını ve zedelenmesini sınıf düşmanı karşısında haklı çıkartarak küçümseyen tutumdan vazgeçerek, eleştirel bir tavır aldık. Bununla birlikte, Marksizmin devrimci fikirlerinden vazgeçmiş değiliz.

Günün koşullarında, «SSCB'ne karşı alınacak tavrın proleter enternasyonalizmin mihenktaşını oluşturduğu» fikrini kabul edemeyiz. Gelgelelim, dünyadaki tüm ilerici değişimleri Ekim Sosyalist Devrimin zaferinden ayırt etmediğimiz gibi, Ekim Devrimini insan-oğlunu sosyalizme götürecektir devrimci dönüşümlerin başlangıç noktası olarak kabul ediyoruz.

VI. PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ

Şu ya da bu şekilde birçok Batılı Komünist Partisi proletarya diktatörlüğü kavramını terketmiş durumda. Bu terketmenin nedenlerinin ciddi bir Marksist bakış açısıyla yeterince açıklanmadığını belirtmek gerekiyor. Sorun, özde, gelişmiş kapitalist ülkelerde

Birikim 40 - 41/35

emekçilerin yeniliğe uğramış sınıfların politik haklarının uzunca bir geçiş süresince yok edildiği proletarya diktatörlüğüne başvurmaksızın hegemonyalarını kurabilmeleri ya da kuramamalarıdır.

Avrupa'nın ve kapitalist dünyanın gelişmiş ülkelerinde, emekçiler toplumda çoğunlukta. Kültür güçleri de emekçi halkın konumuna yakınlaşmakta. Böyle bir durumun Marx, Engels ve Lenin'in proletarya diktatörlüğünü gerekli buldukları durumdan çok farklı olduğu ortadadır.

1917'de Rusya'da proletarya diktatörlüğü ve demokrasi arasında seçme imkânı yoktu. Proletarya diktatörlüğü ve devrimci şiddet kaçınılmaz bir tarihi zorunluluktadır.

Bugünse, gelişmiş kapitalist ülkelerde, emekçilerin hegemonyasını kurma ve sağlama yolunun proletarya diktatörlüğünden geçmediği kanısındayım. Bu ülkelerde sosyalizm sadece demokrasinin geliştirilmesi ve genişletilmesi ve totaliter toplum kavramının reddedilmesi anlamına gelmekle kalmayıp, sosyalizme ulaşmanın, bütün sonuçları ile birlikte, demokratik yolda gerçekleşebileceği inancındayım.

Sapkın düşünce ile suçlanmak pahasına, Lenin'in şu görüşüne sadece kısmen katıldığımı belirtebilirim:

«Kapitalizmden sosyalizme geçiş, doğal olarak, politik biçimlerin büyük bir bol-

luk ve farklılığını gerektirecektir. Bütün bu biçimlerin özü mutlaka olacaktır: Proletarya diktatörlüğü»

(Collected Works, vol. 2)

Lenin'in sözleri sadece yarı yarıya bugün değerlendirebildiğimiz gibi, sosyal geçiş döneminin çeşitli politik biçimlerinin özünü, emekçi halkın hegemonyasının politik biçimlerin bolluk ve farklılığı ile proletarya diktatörlüğünün gerekli olmasını içeren içeriyor.

Bu nedenle, gelişmiş Batılı kapitalistlerin Komünist ve Sosyalist Partilerinin politik ve stratejilerini demokratik yöntemlerle yandırmalarını mantıklı buluyorum.

Aslında, ülkelerimiz halklarının bazıları için biz Komünistlerin demokratik politikamızdan çok, kapitalist mülkiyetinin olduğu ülkelerde, proletarya diktatörlüğü tek parti sistemiyle yerleşmesine ve demokratik sapmalara ve hattâ önemli yolların süreceğine girmesine bağlıdır.

Dolayısıyla, sosyalizm için mümkün emekçi sınıfının ve Komünist hareketinin bir özleştirilmesini geliştirmelerini ivedilikle gerçekleştiriyor. Böylece noksanlardan ve yarıdan kaçınarak doğru yolları bulmamız mümkün. Sadece kısmen aydınlanmış tarihsel süreçleri açıklayabilmemiz mümkün olur.